

Seria: Profesorki Super-Babki
Odcinek nr: 197
Podseria: z Warszawy do Torunia

JADWIGA PUCIATA-PAWŁOWSKA

Jadwiga Puciata-Pawłowska: **MOJE ŻYCIE**. Towarzystwo Naukowe w Toruniu, Muzeum Okręgowe w Toruniu. Wspomnienia wybrał Krzysztof Kazimierz Pawłowski, Opracowanie do druku, komentarze i przypisy, redakcja naukowa: Alicja Saar-Kozłowska. Seria wydawnicza: Ludzie Nauki i Sztuki Torunia, TORUŃ 2020.

Bohaterką odcinka jest Pani profesor UMK w Toruniu – Jadwiga Puciata-Pawłowska. Co dość dziwne (??) nie ma swojego hasła w Wikipedii. Omawiana książka ma 413 stron plus wkładka zdjęciowa na papierze kredowym 39 kolorowych fotografii numerowanych liczbami rzymskimi. Oprócz tego w tekście zamieszczono **setki** fotografii czarno-białych. Format jest mniej więcej A4 (!), okładki z twardej tektury, a zatem to książka **najszersza** z ponad 200 omawianych w naszej serii. Książkę wydały wspólnie TNT oraz Muzeum Okręgowe w Toruniu, to unikalni wydawcy w naszej serii. Nasza Bohaterka żyła w latach 1902-1989¹. Zmarła już ponad 30 lat temu, ale dopiero teraz (w 2020) wydano polecaną książkę. Wspomnienia wybrał syn Heroiny², profesor Politechniki Warszawskiej (architektura), urodzony w 1934 roku.

¹ <https://www.wikidata.org/wiki/Q67130911>; dokładne daty.

² [https://pl.wikipedia.org/wiki/Krzysztof_Paw%C5%82owski_\(architekt\)](https://pl.wikipedia.org/wiki/Krzysztof_Paw%C5%82owski_(architekt));

Książkę opracowała edytorsko Pani dr Alicja Saar-Kozłowska³, super naukowiec. Jej książkę o Księżnej Annie Wazównie prezentowano w odcinku nr 85 naszej serii.

Omawiana książka to epopeja rodzinna, o przedwojennej Polsce, o wojnie, o pracy w Toruniu, o UMK. Dziedzinami zainteresowań naukowych Bohaterki były historia sztuki, konserwatorstwo zabytków, biografie wybitnych polskich artystów – o kilku napisała ‘kultowe’ książki, o jednym doktorat. Nasza seria wypełnia lukę na rynku informacyjnym – o niektórych Bohaterkach nie można znaleźć zbyt wielu informacji.

Dziś UMK należy do Top 10 najlepszych polskich uczelni, poprzez przesiedlenie kadry z Wilna, kontynuuje tradycje dawnego wileńskiego USB. Jak nasza Heroina znalazła się w Toruniu??

Na stronach 34-36 mamy kalendarium życia ‘w pigułce’. Urodziła się w Warszawie. Rodzina inteligencka, z szlacheckimi tradycjami, z okolic Warszawy, na Mazowszu. Rozdział „Lata wczesne – dzieciństwo i młodość” – str. 47-98. Wszyscy wykształceni i polscy patrioci. Polska powstała w 1918r. – Ona miała 16 lat. W 1920r. działała w tzw. Polskim Białym Krzyżu⁴ w czasie wojny polsko-bolszewickiej.

³ <http://www.muzealnictwo.umk.pl/index.php/pracownicy/languages>; o naukowczyni z Torunia.

<http://kzim.umk.pl/index.php/dr-alicja-saar-kozlowska/>; warto kliknąć.

<https://art.umk.pl/wydzial/pracownicy/?eid=6661500>; spis publikacji Pani Redaktor – jako pracownika UMK.

https://www.academia.edu/39806426/A_Saar_Koz%C5%82owska_Infantka_Szwecji_i_Polski_Anna_Waz%C3%B3wna; książka do czytania on-line.

⁴ https://pl.wikipedia.org/wiki/Polski_Bia%C5%82y_Krzy%C5%BC; o organizacji.

<https://polona.pl/item/polski-bialy-krzyz-dzialalnosc,NzE4MzYwNjQ/7/#info:metadata>; archiwalne info.

W 1921 ukończyła gimnazjum im. Haliny Gepnerówny w Warszawie i w tym samym roku rozpoczęła studia na Wydziale Historycznym Uniwersytetu Warszawskiego. Ukończyła studia z zakresu historii sztuki pod kierunkiem prof. Zygmunta Batowskiego⁵. Tą dziedziną wiedzy zajmowała się także Bohaterka odcinka nr 7. **W 1921 roku** oraz podczas studiów – odbyła podróże naukowe do Niemiec, Francji, Austrii oraz Włoch. Była moda na język francuski wśród ówczesnej inteligencji, może знаła też niemiecki. Zapewne w czasie tychże podróży była okazją do szlifowania języków obcych oraz ugruntowania wiedzy fachowej. W 1922 roku wyszła za mąż za płk. Dr Bronisława Pawłowskiego (zdjęcia str. 117). Na stronach 110-112 są zdjęcia z Jej indeksu na UW, zaliczono semestry, mamy nazwiska wybranych profesorów: Władysław Witwicki⁶, Bronisław Gubrynowicz⁷, czy Zygmunt Batowski. Miała wybitnych mistrzów, ... warto podkreślić iż mimo małżeństwa studiowała dalej!!!

Zatrudniono ją na UW zaraz po ukończeniu studiów. W **1929r.** uzyskała stopień naukowy doktora z filozofii z historią sztuki jako specjalnością; na podstawie pracy „Rafał Hadziewicz, jego życie i twórczość⁸”; dziś postać zapomniana.

W roku 1932 urodziła się Jej córka Beata, a 1934 syn Krzysztof – współopracowujący książkę o swojej mamie. Rodzina udostępniła wspomniane setki zdjęć – nadaje to wyjątkowego charakteru polecanemu DZIEŁU.

Wojna – mieszkają w Warszawie. Rok 1944 – Powstanie Warszawskie – zginęła matka Jadwiga Puciata (z. d. Massalska) i brat Wandalin. Mąż w obozie w Brzegu. Dzieci wywiezione do Niemiec (Lauban⁹, roboty dla 10-letniego chłopca i 12-letniej dziewczynki), nie są to znane historie!!! Mamy już w serii

⁵ https://pl.wikipedia.org/wiki/Zygmunt_Batowski; o profesorze, zamordowanym przez Hitlerowców 1.9.1944r.

⁶ https://pl.wikipedia.org/wiki/W%C5%82adys%C5%82aw_Witwicki; o profesorze.
//zapomniani, ale warto poklikać, aby uświadomić sobie poziom kadry na UW – ledwo co powstało państwo.

⁷ https://www.wikiwand.com/pl/Bronis%C5%82aw_Gubrynowicz; o profesorze.

⁸ https://pl.wikipedia.org/wiki/Rafa%C5%82_Hadziewicz; postać z doktoratu – zapomniany – << Był profesorem rysunku na Wydziale Matematyki Uniwersytetu Moskiewskiego w latach 1839-1844. W 1844 przeprowadził się do Warszawy, gdzie w latach 1846-1864 był profesorem w Szkole Sztuk Pięknych w Warszawie. >>

⁹ <https://en.wikipedia.org/wiki/Luba%C5%84>; obecnie LUBAŃ na Dolnym Śląsku w Polsce.

nastolatkę na pracach przymusowych – Dorota Simonides. Jadwiga (mimo strasznych przeżyć) działa w powstańczym szpitalu polowym, aby innym uratować zdrowie, czy życie – jak tu popularyzować Jej losy? Przeżyli, dzieci wróciły – zostały profesorami. Znaleźli się poprzez Polski Czerwony Krzyż, który to wtedy **bez komputerów**, starał się znaleźć miliony osób – też wymagało by to wielkich badań naukowych. W 1945r. podjęła pracę nauczycielki w Wolbromiu koło Krakowa – nauczała **języka francuskiego** i zagadnień życia współczesnego. W 1946r. po odnalezieniu męża, cała rodzina osiedliła się w TORUNIU, jesienią, aby natychmiast rozpocząć rok akademicki.

Praca naukowa na UMK (była przecież doktorem nauk), ale i organizacyjna, pionierska, od zera organizowała Katedrę Historii Sztuki, ówczesnie na Wydziale Humanistycznym i Sztuk Pięknych. Prowadziła wykłady, ćwiczenia oraz seminaria magisterskie. W 1956r. uzyskała tytuł naukowy docenta. Bywało, że uzyskiwano habilitację i wtedy awans lub oceniano tzw. dorobek naukowy kandydatki – jak podano na str. 36 – dokonała tego Centralna Komisja Kwalifikacyjna. Dziś ścieżki awansu są inne. Kilka prac naukowych oraz kilka książek autorstwa naszej Bohaterki zestawiono poniżej. Można je czytać on-line (niektóre). Warto kliknąć. W 1959r. przebywała 5 tygodni w Paryżu, wykonując kwerendy do pisanych książek m.in. o Arturze Grottgerze. W 1962r. zmarł ukochany mąż. W 1964r. uzyskała tytuł naukowy profesora nadzwyczajnego przyznawany wtedy przez Radę Państwa. Została Kierownikiem Zakładu Historii Sztuki w Instytucie Zabytkoznawstwa i Konserwatorstwa UMK. Co ciekawe miewała też wykłady w Bydgoszczy (mieście rodzinnym eseisty).

Książki i artykuły są dowodami pracy naukowej Bohaterki. Jak to z wybitnymi naukowcami bywa uczestniczyła w wielu konferencjach i kongresach. Działała w różnorodnych organizacjach m.in. w prestiżowym **Towarzystwie Naukowym w Toruniu**. Była członkinią komitetów naukowych oraz np. Komitetu Redakcyjnego „Teki Historii Sztuki” – naukowego czasopisma fachowego.

Tu on-line (<https://9lib.org/document/wq2m84jy-profesor-dr-jadwiga-puciata-pawlowska-w-osiemdziesieciolecie-urodzin.html>;) możemy przeczytać jak obchodzono Jej osiemdziesiąte urodziny. W książce mamy odpowiedni rozdział „Moje Osiemdziesiąte obchodzone w Warszawie i w Toruniu” na str. 308-314. Omawiane są Jej publikacje i książki – jedna wydana w Warszawie **mimo wojny w 1940r.**

wydawnictwo.umk.pl/pl/products/1979/acta-universitatis-nicolai-copernici-zabytkoznawstwo-i-konserwatorstwo-xxxv-2008-studia-z-historii-szt...

Tube Maps YouTube Maps ear

OPIS SPIS TREŚCI RECENZJE AUTOR

W dniu 8 grudnia 2002 roku minęła setna rocznica urodzin Prof. dr Jadwigi Puciata-Pawłowskiej, wybitnej humanistki, wieloletniego profesora Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, cenionej jako dydaktyk i badacz o trwałym dorobku naukowym, a nade wszystko - człowiek. Wdzięczne pamięci Pani Profesor, ceniące jej dorobek badawczy, dydaktyczny, organizacyjny i postawę społeczną środowisko toruńskich historyków sztuki, skupione w Instytucie Zabytkoznawstwa i Konserwatorstwa Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, w Komisji Historii Sztuki Towarzystwa Naukowego i w Toruńskim Oddziale Stowarzyszenia Historyków Sztuki, chcąc uczcić tę rocznicę i nadać jej odpowiednią rangę i oprawę, zorganizowało w dniach 9-10 grudnia 2002 roku sesję naukową poświęconą Jej pamięci i dokonaniom. Tematyka sesji nawiązywała do problematyki badań Pani Profesor koncentrujących się na nowożytnej sztuce szeroko rozumianego Pomorza oraz na dziejach artystycznych XIX i początku XX wieku.

W czasie dwudniowej sesji, której obrady toczyły się w sali kolumnowej Towarzystwa Naukowego w Toruniu przy ul. Wysokiej 16, wygłoszonych zostało 25 referatów przygotowanych przez autorów z terenu całej Polski. Dzięki temu toruńskie spotkanie w znaczącym stopniu przekroczyło ramy lokalne. Dowiodło jednoznacznie, że działalność Prof. Jadwigi Puciata-Pawłowskiej i Jej przykład stanowiący niedościgły wzór postawy badacza, nauczyciela i wychowawcy wywarł ogromny wpływ na całe środowisko, a co ważniejsze - wskazał drogę i wytyczył cel następnym pokoleniom historyków sztuki w Polsce.

wydawnictwo.umk.pl/pl/products/1979/acta-universitatis-nicolai-copernici-zabytkoznawstwo-i-konserwatorstwo-xxxv-2008-studia-z-historii-szt...

Gmail YouTube Maps YouTube Maps ear

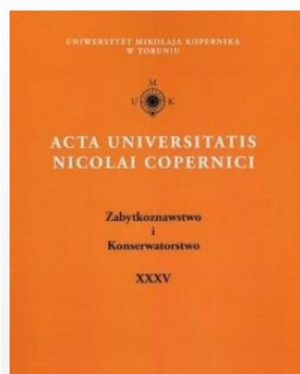
LOGOWANIE TWÓJ KO

UNIWERSYTET MIKOŁAJA KOPERNIKA W TORUNIU Wydawnictwo Naukowe

KSIĄŻKI CZASOPISMA NASI AUTORZY O NAS

STRONA GŁÓWNA

/ ACTA UNIVERSITATIS NICOLAI COPERNICI ZABYTKOZNAWSTWO I KONSERWATORSTWO XXXV (2008): STUDIA Z HISTORII SZTUKI NOWOŻYTNEJ I NOWOCZESNEJ POŚWIĘCONE PAMIĘCI PRO

(RED.)

Acta Universitatis Nicolai Copernici Zabytkoznawstwo i Konserwatorstwo XXXV (2008): Studia z historii sztuki nowożytnej i nowoczesnej poświęcone pamięci Prof. dr Jadwigi Puciata-Pawłowskiej

WYDANIE
PAPIEROWE

46,00 zł

Dość długo trwała opracowanie materiałów dedykowanych Heroinie – 2002-2008.
Są to artykuły naukowe współpracowników Bohaterki.

Pisała m.in. o Malczewskim¹⁰, Grottgerze, Konstantym Laszczce, Mehofferze (dziś jakby zapomnianymi) i Wyspiańskim. To okres „Młodej Polski” – genialnego przygotowania do odzyskania przez Polskę niepodległości, a także kultu oraz miłości do piękna i sztuki w ogólności. Generalnie warto zrozumieć iż nie możemy (JAKO POLACY) mieć kompleksów – nasza sztuka i nasi artyści byli w głównym nurcie trendów europejskich i światowych. Kilka lat temu Malczewski miał wystawę w Londynie (jego obrazy).

Książkę kończy Posłowie (str. 315-316), gdzie dowiadujemy się, że Autorka zaczęła spisywać swoje losy pod koniec II wojny światowej, komentuje sprawę m.in. wnuczka Heroiny, iż w domu dziadków uzbierało się kilka kartonów zapisków i zdjęć, a zatem wydano tylko fragment materiałów. Indeks nazw osobowych zawiera **kilkaset** nazwisk – to świadczy o szczegółowości opracowania, ale też świadczy, że ujęto we wspomnieniach tysiące faktów, wydarzeń, że są daty, sytuacje, okoliczności. Indeks TOPOGRAFICZNY – rzadkość – zawiera setki nazw miejscowości, związanych z życiem rodziny, podróżami Bohaterki. Pani dr Saar-Kozłowska „dopieściła” publikację.

Strona we wkladce zdjęciowej – rycina nr XXXII – karta z książki Bohaterki „Maryja w malarstwie polskim”. Jest Spis Ilustracji Barwnych, a także streszczenie w języku angielskim. Generalnie książka jest przygotowana do druku z nadzwyczajną starannością.

Postać Bohaterki warta jest przypomnienia. W serii nie streszcza się książek, każdy sam może sięgnąć do oryginału, aby doczytać losy życia i kariery naukowej. Może warto też wyklikać w katalogach bibliotecznych Jej książki np. Mehoffer jakoś nie bardzo jest znany, popularny.

Heroina – miała życie prawdziwie heroiczne biorąc pod uwagę wojny oraz budowanie od podstaw UMK w Toruniu, jako jedna z wielu, ale niezwykle ważna.

¹⁰ https://mnp.art.pl/wydarzenia_i_wystawy/ide-w-swiat-i-trwam-obrazy-jacka-malczewskiego-z-lwowskiej-narodowej-galerii-sztuki/; //ostatnie wystawy
<https://www.muzeum.rzeszow.pl/pl/wystawa-jacek-malczewski-portret-wlasny/>;

INNE PUBLIKACJE ORAZ LINKI

Książki napisane przez Bohaterkę (przykładowe)

PUCIATA-PAWŁOWSKA, Jadwiga: *Jacek Malczewski a romantyzm*. Zakład Narodowy im. Ossolińskich = OSSOLINEUM, Wrocław 1968.

PUCIATA-PAWŁOWSKA, J. Konstanty Laszczka. *Życie i twórczość*, Siedlce, 1980.

PUCIATA-PAWŁOWSKA, Jadwiga: *Józef Mehoffer i Stanisław Wyspiański: dzieje przyjaźni artystów*. Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Oddział w Poznaniu, 1970.

PUCIATA-PAWŁOWSKA, Jadwiga: *Artur Grottger*. Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 1962.

Jej wybrane artykuły naukowe

Jadwiga Puciata-Pawłowska

Tytuł artykułu	Autorzy	Strony
Sprawa polichromii Józefa Mehoffera w skarbcu Katedry Wawelskiej w świetle polemik i wypowiedzi artysty <small>Acta Universitatis Nicolai Copernici. Nauki Humanistyczno-Społeczne. Zabytkoznawstwo i Konserwatorstwo, 1974, Tom 5 (52)</small>	Jadwiga Puciata-Pawłowska	s. 3-17
Problemy konserwatorskie w świetle wypowiedzi Józefa Mehoffera <small>Acta Universitatis Nicolai Copernici. Nauki Humanistyczno-Społeczne. Zabytkoznawstwo i Konserwatorstwo, 1977, Tom 6 (77)</small>	Jadwiga Puciata-Pawłowska	s. 25-36
Opieka nad "pamiątkami przeszłości" w świetle wypowiedzi Stanisława Wyspiańskiego <small>Acta Universitatis Nicolai Copernici. Nauki Humanistyczno-Społeczne. Zabytkoznawstwo i Konserwatorstwo, 1979, Tom 7 (91)</small>	Jadwiga Puciata-Pawłowska	s. 105-117
"Józef Mehoffer i Stanisław Wyspiański : dzieje przyjaźni artystów", Jadwiga Puciata-Pawłowska, Toruń 1970 : [recenzja] <small>Biuletyn Polonistyczny, 1970, Tom 13 , Numer 39</small>	Hanna Filipkowska Jadwiga Puciata-Pawłowska (aut. dzieła rec.)	s. 177

<https://www.bazhum.muzhp.pl/autor/Puciata-Paw%C5%82owska/Jadwiga/>; można kliknąć powyższe artykuły są dostępne w plikach pdf.

PUCIATA-PAWŁOWSKA, Jadwiga. Z dziejów stosunków artystycznych Torunia i Gdańska w XVI i XVII wieku. *Teka Komisji Historii Sztuki*, 1959, 1.

PUCIATA-PAWŁOWSKA, Jadwiga. *Dzieje Miejskiej Szkoły Sztuk Zdobniczych i Malarstwa w Warszawie*. Towarzystwo Przyjaciół Miejskiej Szkoły Sztuk Zdobniczych i Malarstwa, 1940.

O Bohaterce

KRUSZELNICKI, Zygmunt. Profesor dr Jadwiga Puciata-Pawłowska: w Osiemdziesięciolecie Urodzin. *Acta Universitatis Nicolai Copernici. Nauki Humanistyczno-Społeczne. Zabytkoznawstwo i Konserwatorstwo*, 1987, 11: 191-194. //JUBILEUSZOWY

POKLEWSKI, Józef. Profesor doktor Jadwiga Puciata-Pawłowska: 1902-1989. *Teka Komisji Historii Sztuki*, 1992, 8.

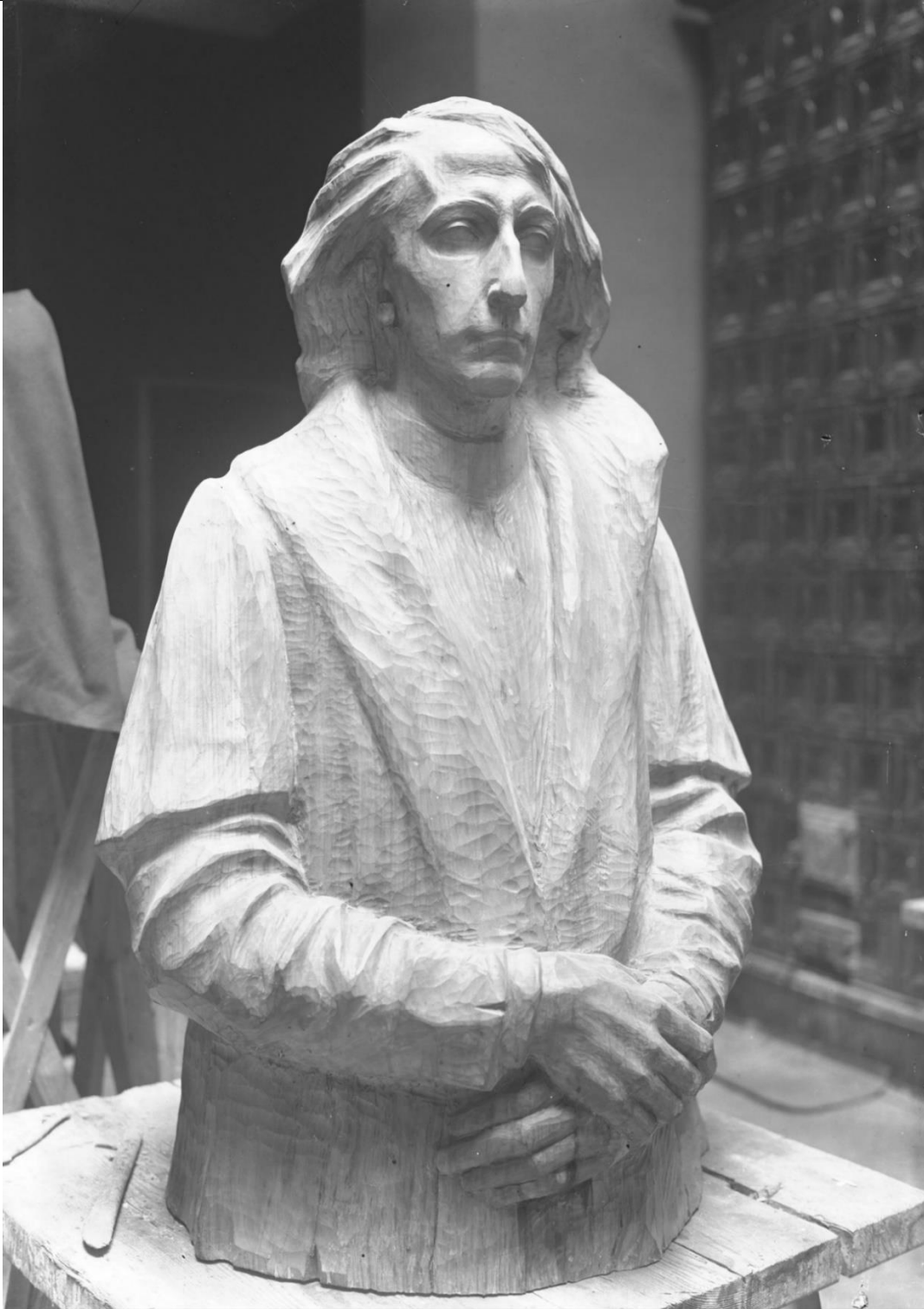
O CÓRCIE HEROINY

file:///C:/Users/Stan/Downloads/BEATA_PAW%C5%81OWSKA_WILDE_MUZEALNIK_RED.pdf;

ZDJECIA PRZY OKAZJI

Dzieła Konstantego Laszczki
//file:///C:/Users/Stan/Downloads/Szklo_4_2014_Wolska.pdf//

Narodowe Archiwum Cyfrowe

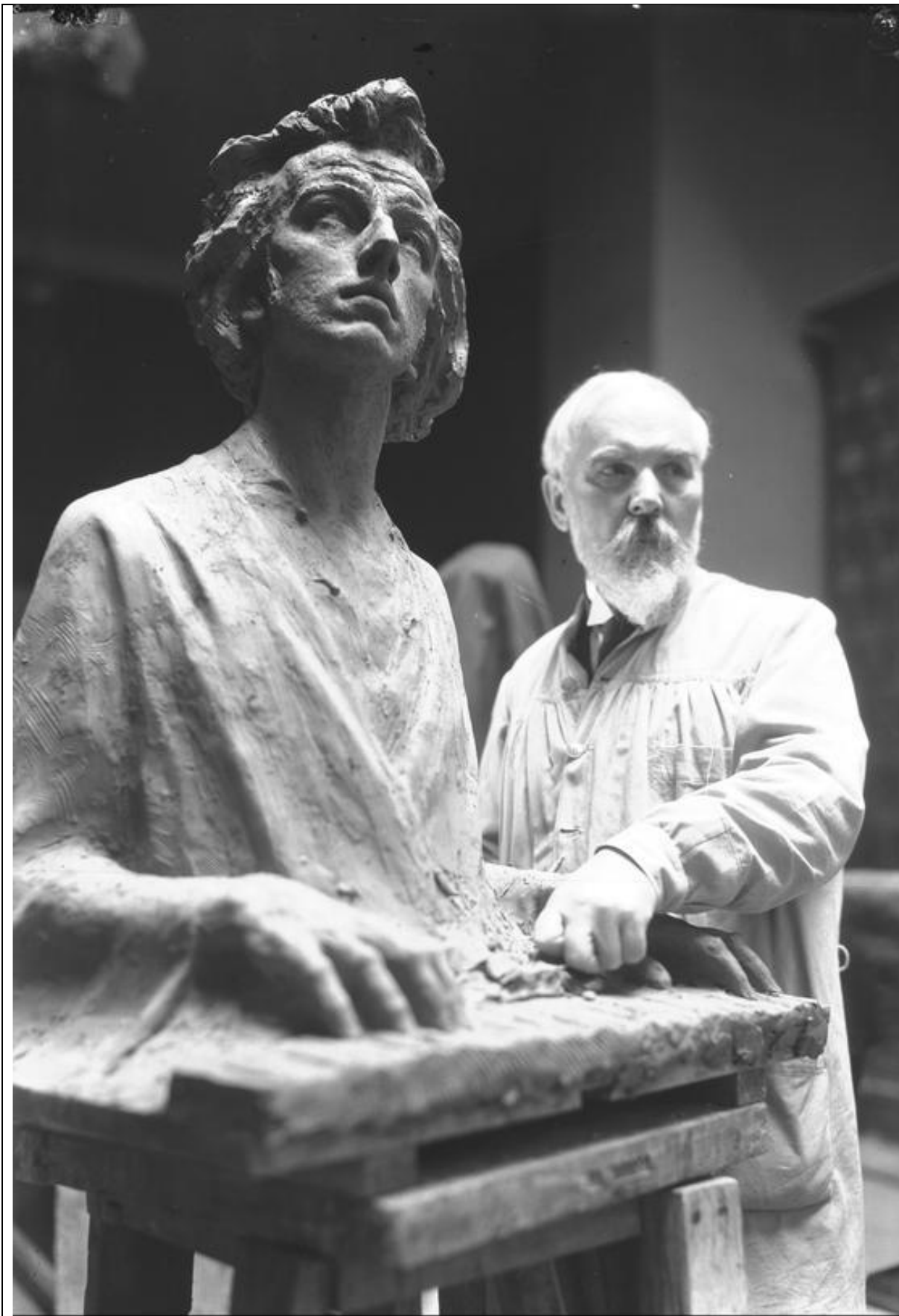
Narodowe Archiwum Cyfrowe

Narodowe Archiwum Cyfrowe

Narodowe Archiwum Cyfrowe

POMNIK HENRYKA SIENKIEWICZA STAŁ PRZED II WOJNĄ ŚWIATOWĄ W BYGDOSZCZY – Mieście rodzinnym eseisty (z brązu). Został zniszczony/ukradziony przez Hitlerowców we wrześniu 1939r., obecnie mamy tam inny, nowy pomnik.

https://pl.wikipedia.org/wiki/Pomnik_Henryka_Sienkiewicza_w_Bydgoszczy; warto kliknąć.

Narodowe Archiwum Cyfrowe

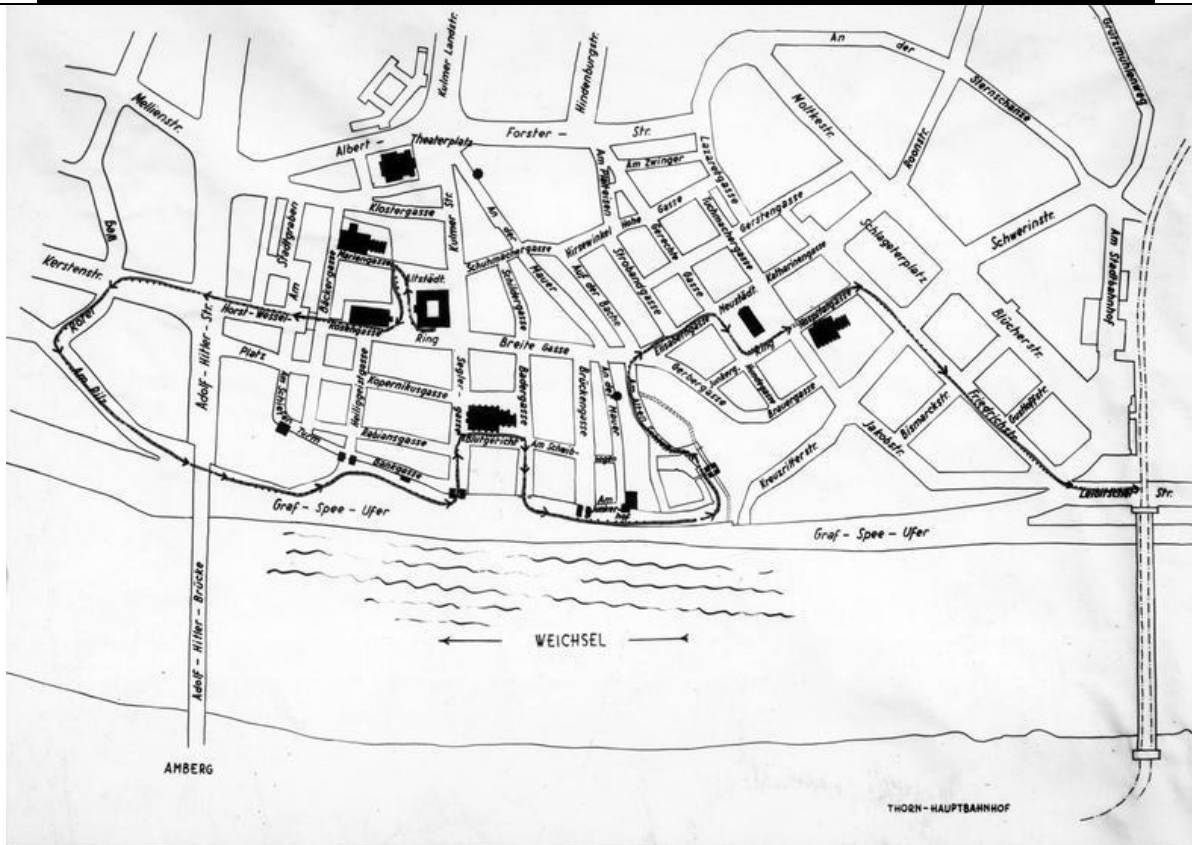
TORUŃ

Narodowe Archiwum Cyfrowe

Narodowe Archiwum Cyfrowe

Narodowe Archiwum Cyfrowe

Narodowe Archiwum Cyfrowe

Narodowe Archiwum Cyfrowe

→ muzeum.torun.pl/dom-mikolaja-kopernika/

mail [YouTube](#) [Maps](#) [YouTube](#) [Maps](#) [ear](#)

Kopernika

w Domu Eskenów

Dalekiego Wschodu w
Kamienicy pod Gwiazdą

Piernika

im.

jesteś tutaj: [Główna](#) / Dom Mikołaja Kopernika

Dom Mikołaja Kopernika

ul. Kopernika 15/17 [Pokaż na mapie](#) →

Narodowe Archiwum Cyfrowe

Narodowe Archiwum Cyfrowe

Narodowe Archiwum Cyfrowe

WYDZIAŁ SZTUK PIĘKNYCH UMK W TORUNIU

art.umk.pl

Gmail YouTube Maps YouTube Maps ear

**UNIWERSYTET
MIKOŁAJA KOPERNIKA
W TORUNIU**
Wydział Sztuk Pięknych

SOLIDARNI Z UKRAINĄ - МИ З ВАМИ

WYDZIAŁ | STUDENT | KANDYDAT | NAUKA

art.umk.pl

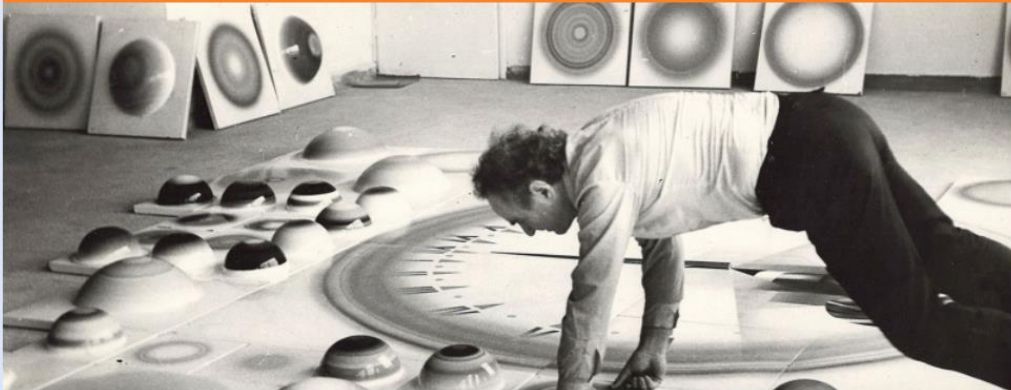
Tube Maps YouTube Maps ear

**UNIWERSYTET
MIKOŁAJA KOPERNIKA
W TORUNIU**
Wydział Sztuk Pięknych

SOLIDARNI Z UKRAINĄ - МИ З ВАМИ

WYDZIAŁ | STUDENT | KANDYDAT | NAUKA

O TORUŃSKIM PANNEAU STEFANA KNAPPA

Eseista jak widać nie jest fotografem profesjonalistą,
ale ma nadzieję, że jego zdjęcia dobrze ilustrują opisywane treści.

Zdjęcia (amatorskie jak widać) wykonał eseista Stan Zawiślak oraz zasoby NAC.

